

**SOTSIAALDEMOKRAATLIKU ERAKONNA
VALIMISPROGRAMM
EUROOPA PARLAMENDI VALIMISED 2024
Lihtsas keeles**

HEA VALIJA!

Euroopa majandus, tervishoid ja kliima on kriisis.

Ukrainas käib endiselt sõda.

Sellepärast on tänavu väga oluline,
keda Euroopa Parlamendi valimistel valida.

Sotsiaaldemokraatide jaoks on tähtsad
VABADUS, ÕIGLUS ja JULGEOLEK.

demokraatia – riigikord, kus kõik inimesed on võrdsed

demokraatlik ühiskond on selline, kus

- riiki juhivad rahva poolt valitud saadikud,
- rahval on õigus rahva-hääletusteks,
- kehtivad õiglased seadused.

VABADUS

Kõik inimesed soovivad elada vabade inimestena.

See on võimalik vaid siis,
kui maailm on vaba,
ühiskond on demokraatlik
ja seadused on õiglased.

Inimestesse ei tohi halvasti suhtuda,
ei tohi viha õhutada,
ei tohi piirata inimeste õigusi ilma põhjuseta.

ÕIGLUS

Kõige nõrgemad ühiskonna-liikmed on

- lapsed,
- vanad inimesed,
- puuetega inimesed.

Kriisides kannatavad nemad kõige rohkem.

Riik peab oma nõrgemate liikmete eest hoolitsema ja neid toetama.

Kõik inimesed peavad üksteist toetama, sest koos oleme tugevamad.

Ka Euroopa riigid peavad üksteist rohkem toetama.

JULGEOLEK

Praegu käib sõda mitmes maailma riigis.

Euroopa ja Eesti kaitsmiseks peab ostma rohkem kaitse-relvastust.

HEA VALIJA!

Vali inimesi sotsiaaldemokraatide seast!

Me oleme tõestanud, et

- me julgeme rääkida tõtt,
- me peame meeles oma lubadusi,
- me teeme koostööd ainult nendega, kes austavad
 - o vabadust,
 - o demokraatiat
 - o ja õiglust.

Kui valid sotsiaaldemokraate,
astud sammu vabama,
õiglasema ja turvalisema Euroopa suunas!

Sotsiaal-demokraatide poliitika

poliitika – tegutsemine kindlate mõtete ja plaanide järgi

Näide: Eesti julgeoleku-poliitika eesmärk on kindlustada Eesti Vabariigi iseseisvus ja sõltumatus.

See tähendab: Eesti valitsus peab tegutsema nii, et Eesti jääks iseseisvaks riigiks.

1. VÄLIS-POLIITIKA JA JULGEOLEKU-POLIITIKA

Paljudes maailma riikides on pinged ja kriisid.

Õnneks on Euroopa Liit tugev, sest siin on õiglased reeglid ja seadused.

Sotsiaaldemokraadid usuvad:

Ukraina peab võitma!

Euroopa Liit ja NATO liitlased peavad andma Ukrainale rohkem abi.

Euroopa Liidu kaupu ei tohi viia Venemaale, Venemaa kaupu ei tohi tuua Euroopa Liitu.

Venemaa juhte tuleb sõja alustamise eest karistada.

Aitame Ukrainat ja neid organisatsioone, kes kaitsevad rahvusvahelisi õigusi.

Euroopa peab olema sõjaliselt tugev.

Euroopa Liidu Komisjonis peab olema uus ametikoht: Euroopa Liidu kaitse-volinik.

Kõik Euroopa riigid peavad andma rohkem raha Euroopa Liidu ühiseks kaitsmiseks.

See tähendab:

- peab ostma rohkem kaitse-relvastust
- peab toetama teadlasi, kes mõtleavad välja uusi ja paremaid viise meie kaitsmiseks.

Euroopa Liit ei tohi sõltuda Hiinast ega teistest eba-demokraatlikest riikidest.

Euroopa Liit peab tegema koostööd nende riikidega, kellel on samasugused väärtused ja huvid.

Euroopa Liit peab olema teistele riikidele juhiks ja eeskujuks.

Näiteks:

*abi andmine vaestele riikidele
või sõjas kannatanud riikidele.*

Euroopa Liit tegutseb koos Ameerika Ühendriikide, Ühend-kuningriigi ja teiste liitlastega.

Iisraeli ja Palestiina vahelises tülis on sotsiaal-demokraadid Iisraeli poolt.

Euroopa peab laienema ja tugevamaks muutuma.

Euroopa Liit on aastatega kõvasti laienenud.

See tähendab:

järjest rohkem riike tahab astuda Euroopa Liitu.

Praegu ootavad Euroopa Liidu liikmeks saamist

- Ukraina,
- Moldova,
- Gruusia,
- Lääne-Balkani riigid.

Euroopa Liidus elavad inimesed hästi ja on kaitstud väliste ohtude eest.

Euroopa Liit peab pidevalt uuenema ja veel tugevamaks muutuma.

2. MAJANDUS-POLIITIKA

Euroopa peab olema avatud.

See tähendab, et siin peavad vabalt saama liikuda

- inimesed,
- kaubad,
- teenused,
- raha.

Eesti majandus peab kasvama,
et palgad ja pensionid saaksid tõusta.

Ettevõtted peavad täitma seadusi,
eriti neid, mis on seotud looduse ja inimestega.

Omavahelises kauplemises
peavad kõik Euroopa Liidu riigid olema võrdsed.

Eesti on tubli digi-riik

ja peab olema teistele riikidele eeskujuks.

Digi-pööre on Eestis ja Euroopa Liidus järjest olulisem.

digi-riik – riik, kus paljud teenused on digi-teenused

digi-teenus – teenus, mida saab kasutada arvuti või nuti-seadmega

digi-pööre – üleminek digi-teenustele

Näiteks:

- *avalduse täitmine arvutis, mitte paberil;*
- *maksmine kaardiga, mitte sularahas;*
- *õppimine e-õppes, mitte õpiku ja vihikuga;*
- *äpid nuti-seadmes,*
mis asendavad maa-kaarte ja sõidu-plaane.

Kõikidel töötajatel peavad olema võrdsed õigused,
ka neil, kes töötavad digi-platvormide kaudu.

Näiteks: *kulleri-teenus (Wolt), sõidu jagamise teenus (Bolt).*

Tuleb teha seadus kaug-töö kohta,
kus on täpselt kirjas kaug-töö tegija

- õigused,
- töö-tingimused,

- töö-aeg ja puhke-aeg.

Igal töötajal on õigus puhke-ajale, mitte keegi ei pea vabal ajal töö-asjadega tegelema.

Seadused peavad olema ühesugused nii päris-maailmas kui ka digi-maailmas.

Igal inimesel peab olema õigus kaitsta ennast ja oma andmeid.

Interneti-ühiskond peab olema turvaline!

Euroopa Liidu maksud

Euroopa Liidu maksu-poliitika peab olema selline, et mitte keegi ei saaks maksudest kõrvale hoida.

Maksu-rahast tuleb toetada vaesemaid piirkondi ja avalikke teenuseid.

Avalikud teenused on näiteks:

- koolid,
- haiglad,
- transport.

Iga Euroopa Liidu riik otsustab ise oma maksude üle, aga mõned maksud peavad olema üle-euroopalised.

Nii on riigid võrdsemad.

Suured firmad, mis teenivad väga palju raha, peavad rohkem makse maksma.

3. SOTSIAAL-POLIITIKA, TÖÖ-POLIITIKA JA TERVISE-POLIITIKA

Kui inimesed on võrdsed
ja vaesust on vähem,
siis on kõigil parem elada.

Igal inimesel peab olema kodu.

Kõikidel Euroopa Liidu inimestel on õigus

- õppida kogu elu,
- teha tööd ja saada selle eest tasu,
- saada arsti-abi ja tervise-teenuseid,
- vajadusel saada teisi toetavaid teenuseid.

Kõik inimesed peavad olema hoitud.

Ühiskond on tõeliselt tugev siis,
kui hoolitsetakse kõige nõrgemate eest:

- lapsed,
- vanad inimesed,
- puuetega inimesed.

Kõik Euroopa Liidu kodanikud võivad vabalt töötada
ka teistes Euroopa Liidu riikides.

Kõikidele inimestele tuleb maksta õiglast töö-tasu.

Ka kõige väiksemast palgast peab saama ära elada.

Miinum-sissetulek peab olema vähemalt 50% keskmisest palgast.

See tähendab:

kui inimene töötab 5 päeva nädalas

ja 8 tundi päevas,

peab ta saama vähemalt poole keskmisest palgast.

*Näiteks: kui keskmine palk on 2000 eurot,
peab miinum-palk olema 1000 eurot.*

Sotsiaal-demokraadid soovivad,

et töö-nädal oleks ainult 4 päeva,

aga palk oleks sama,

nagu siis, kui töö-nädal on 5 päeva.

Töötaval inimesel peab olema rohkem võimalusi,
et täiendada oma teadmisi
ja õppida uusi oskusi.

**Tervis on inimese suurim rikkus,
mida tuleb hoida ja kaitsta.**

Kõik Euroopa Liidu inimesed peavad saama õiglase hinnaga
ravimeid ja arsti-abi.

Kõikides Euroopa Liidu riikides peab olema ühesugune ravi-kindlustus.

Eelistada tuleks Euroopa Liidus toodetud ravimeid.

Uute ravi-teenuste ja tehnoloogiate loomiseks
tuleb teha koostööd
ja kasutada inimeste tervise-andmeid.

Uus Tallinna Haigla tuleb rajada Euroopa Liidu raha eest.

4. PÕLLUMAJANDUS-POLIITIKA

Euroopa Liidu põllu-majandus tuleb paremaks muuta, nii, et kohalik toit ei oleks kallim kui välismaine toit.

Kohalik toit peab olema hea, puhas ja ohutu.

Iga inimene peab teadma, kust on tema toit pärit ning kuidas see on toodetud.

Terves Eestis peab olema hea elada, ka maa-piirkondades.

Teeme elu maa-piirkondades paremaks, et head töö-kohad ja kohalik puhas toit oleksid kõigile kättesaadavad.

Eesti põllumeeste toetused peavad olema vähemalt sama suured, nagu Euroopa Liidu keskmised toetused.

Tuleb kaitsta ja taastada loodust, taimi, loomi ja loodus-varasid.

Siis on meil elurikas keskkond.

Põllumajanduses tuleb tegutseda targalt, nii, et ei kahjusta loodust.

Tuleb arendada Eesti kala-tööstust:

- kala püüdmine,
- kala-kasvatus,
- kala-toodete valmistamine.

5. REGIONAAL-POLIITIKA **(kuidas peavad arenema erinevad piirkonnad)**

Kõik Eesti inimesed peavad saama töötada, sõltumata sellest, kas nad elavad maal või linnas.

Maal ja väikestes linnades tuleb toetada ette-võtluse alustamist ja uute töö-kohtade loomist.

Kohalikud kogu-konnad peavad saama osa Euroopa Liidu rahast.

Maal on vähem tööd ja teenuseid, sellepärast peavad maa-inimesed palju sõitma.

Autosõit on kallid nii inimestele kui ka ühiskonnale.

Euroopa Liidu raha tuleb kasutada selleks, et Eestis saaksid areneda

- teed: maanteed, raudteed, veeteed ja õhuteed
- elektri- ja gaasijuhtmeid,
- vee-varustust
- ja kanalisatsiooni.

Siis saab Eestis hästi elada igal pool, linnas ja maal.

Toetame Euroopa Liidu algatust „Targad linnad“.

6. KESKKONNA-POLIITIKA

Tuleb ohjeldada kliima-muutusi ja kaitsta keskkonda.

Sotsiaaldemokraadid leiavad,
et on väga tähtis ellu viia
Euroopa Liidu roheline kokkulepe.

See tähendab,
et inimeste tegevus ei tohi ohustada loodust.

Autoga sõitmise asemel tuleks käia jala
või sõita jalg-rattaga.

Kütuses tuleb eelistada tuule- ja päikese-energiat.

Tuule- ja päikese-energia on paremad
kui kivisöest või gaasist saadud energia.

Tuleb jälgida,
et uued seadused ei rikuks inimeste elu.

Inimestel peavad säilima töökohad,
neil peavad olema võrdsed võimalused
sõltumata sellest,
kas nad elavad linnas või maal.

Tuleb luua kliima-fond
ja seda mõistlikult kasutada.

Rohelisena välja kuulutatud mõtted
peavad olema päriselt kasulikud
loodusele ja inimestele.

Selleks on vaja uusi reegleid.

Kohalikud inimesed peavad saama kaasa rääkida,
kui arutatakse nende kodukoha keskkonna-muresid.

Tuleb toetada väikseid ettevõtteid,
mis on looduse-sõbralikud.

Prügi tuleb sorteerida ja taas-kasutada,
et säästa loodus-varasid.

Metsi tuleb majandada nii,
et ei kahjustata loodust ega kliimat
ja kohalikud inimesed on rahul.

Peame kaitsma Läänemere kala-varusid.

Tuleb suurendada toetusi looduse säilitamiseks ja taastamiseks.

Sotsiaal-demokraadid kaitsevad loomi.

Karuslooma-farmid tuleb ära keelata,
nende tooteid ei tohi müüa.

Tuleb teha nimekiri nendest loomadest,
keda võib pidada lemmik-loomana.

Näiteks:

Kõik kaugetest maadest toodud loomad ei sobi lemmik-loomaks.

Inimesed peavad teadma,
kuidas lemmik-loomade eest hoolt kanda.

Neid, kes jätavad oma lemmik-loomad hooletusse,
tuleb karistada.

7. TURVALISUS JA SISSE-RÄNNE

Euroopa Liidu kodanikud peavad saama ise otsustada, missugused välismaalased tohivad Euroopasse elama tulla.

Selle kohta on dokument, mida nimetatakse:

migratsiooni- ja asüüli-pakt.

migratsioon ehk **sisse-ränne** – ühte riiki tuleb elama palju inimesi teistest riikidest

välja-ränne – ühest riigist läheb palju inimesi teistesse riikidesse elama

asüül – varjupaik teisest riigist pärit inimesele, kes ei saa tagakiusamise pärast oma kodumaal elada

Näide: Endine poliitik palus naaber-riigilt asüüli.

See tähendab: Endine poliitik lubas elada naaber-riigis, kuna tema kodumaal peetakse tema mõtteid valedeks.

Sotsiaaldemokraadid on rõõmsad, et selline pakt vastu võeti ja loodavad, et uusi seadusi täidetakse heas usus ja vastutus-tundlikult.

Iga riik peab saama ise valida, kes tohivad nende riigis töötada.

Nii saavad Eestis töötada ainult need inimesed, kes aitavad kaasa Eesti arengule.

Inimeste kasutamine rände-ründeks on lubamatu!

rände-rünne – kui ühte riiki tuleb teistest riikidest nii palju inimesi, et riik ei suuda neid vastu võtta ja oma kodanikud kannatavad

Sotsiaaldemokraadid ei toeta eba-seaduslikku sisse-rännet ega rände-rünnet.

Kõik peavad teadma, et rände-ründega saabuvad inimesed ei pääse Euroopa Liitu.

Euroopa Liidu piirid peavad olema turvalisemad.

Sotsiaal-demokraadid peavad üli-oluliseks, et inimestel oleks turvaline elada.

Euroopa Liidu eelarvest peab kaitse-kuludele minema 3%.

Ida-Euroopa riikidel on Venemaaga ühine piir.

See piir peab olema tugev ja nähtav,
et saaksime end kaitsta, kui vaja.

Euroopa Liidu rahaga peab aitama Ida-Euroopa riike
varjumis-kohtade ja teiste piiril vajalike hoonete ehitamisel.

Tuleb välja arendada süsteemid,
mis aitavad vaenulikke droone
avastada ja tõrjuda.

8. VÖRD-ÕIGUSLIKKUS JA VÖRDNE KOHTLEMINE

Sotsiaaldemokraadid kaitsevad inim-õigusi ja põhi-õigusi nii Eestis, Euroopas kui ka rahvus-vaheliselt.

Igasugune tõrjumine ja eba-võrdne kohtlemine peavad olema keelatud.

Kõiki võrdse kohtlemise seadusi tuleb korralikult täita.

Naised ja mehed on võrdsed.

Valimistel peab kandideerima ühepalju mehi ja naisi.

Naised ja mehed peavad saama sama töö eest sama palju palka.

Riigi-ettevõtete juhatustes peab olema mehi ja naisi enam-vähem võrdselt, kumbagi ei tohi olla vähem kui 40%.

Naiste-vastane vägivald ja pere-vägivald peavad saama karistatud.

See on kirjas ka dokumendis, mida nimetatakse: Istanbuli konventsioon.

Sotsiaaldemokraadid soovivad, et selliseid dokumente ja seadusi tehtaks rohkem.

Tuleb välja mõelda karistused neile, kes vägivallatsevad internetis.

Sotsiaal-demokraadid kaitsevad LGBT+ inimeste õigusi.

LGBT+ inimesed – geid, lesbid, transsoolised ja teised

Igal inimesel on õigus olla, kes ta on, ja armastada seda, keda ta armastab.

Sotsiaaldemokraadid toetavad Euroopa Komisjoni ettepanekuid, mis muudavad LGBT+ inimeste elu paremaks.

Uute seaduste ja poliitiliste plaanide tegemisel tuleb arvestada LGBT+ inimeste huvidega.

Vanus ei ole takistus.

Noored on meie tulevik,
vanad inimesed teevad meie ühiskonna rikkamaks.

Noortel peab olema võimalus rääkida kaasa
nende tulevikku puudutavates küsimustes
kõigil poliitilistel tasanditel.

Noored peavad saama hääletada alates 16. eluaastast
lisaks kohalike omavalitsuste valimistele
ka Riigikogu ja Euroopa Parlamendi valimistel.

Noorte-programm ERASMUS+ peab jätkuma ja laienema.

Sotsiaal-demokraadid tegutsevad selle nimel,
et kõik inimesed saaksid aru,
et vanuse tõttu kellegi tõrjumine
või temasse halvasti suhtumine
on lubamatu.

Puue pole puudus.

Puuetega inimesed on osa meie ühiskonnast,
nende õigused peavad olema kaitstud.

Puuetega inimesed peavad saama valimistel hääletada ja kandideerida.

Tuleb vaadata üle intellektipuudega inimeste õigus osaleda valimistel.

Puuetega inimeste õigused on kirjas dokumendis,
mida nimetatakse:

Euroopa Liidu puuetega inimeste õiguste strateegia (2021–2030).

Selle dokumendiga peavad kõik arvestama.

strateegia – pikem plaan

õiguste strateegia – õiguste eest seismise plaan

Euroopa Liidu puuetega inimese kaart
ja parkimiskaart
tuleb kiiresti kasutusele võtta.

Sotsiaal-demokraadid toetavad
Euroopa Puuetega Inimeste Parlamendi tegevust
ja Eesti Puuetega Inimeste Koja esindajate osalemist selles.

Avalik ruum, info ja teenused peavad olema ligipääsetavad
kõikidele Euroopa Liidu kodanikele.

9. HARIDUS-POLIITIKA

Selleks, et Eesti inimestel oleksid hea töö leidmiseks võrdsed võimalused teiste maade inimestega, peab kõrg-haridus olema rahvus-vaheline.

See tähendab:

Euroopa Liidu riikide kõrghariduse diplomid peavad kehtima terves Euroopas.

Eesti noored peavad saama õppida välismaal.

Peab olema rohkem programme, mis toetavad Eesti õpilaste õppimist välismaal.

Eesti inimesed peavad saama õppida ja oma teadmisi täiendada kogu elu jooksul.

Praktika ajal töötamise eest peab saama tasu.

Koolid ja lasteaiad peavad saama rohkem raha, et nad saaksid pakkuda õppimis-võimalust ka eri-vajadustega lastele ja noortele.

10. KULTUURI-POLIITIKA

Euroopas räägitakse palju erinevaid keeli, siin on palju erinevaid kultuure ja kombeid ning see on hea.

Igale Euroopa inimesele peab olema kultuur kättesaadav kogu elu jooksul.

Ei ole oluline,

- kus inimene elab,
- kui vana ta on,
- kust ta pärit on,
- kas tal on erivajadus,
- kui palju tal raha on.

Eesti kultuur peab jõudma välismaale, vähemalt Euroopa publikuni.

Kultuur peab olema paremini kättesaadav ja ligipääsetavam kõigile, näiteks erivajadustega inimestele.

Teksti toimetas lihtsasse keelde Vaimupuu MTÜ.

Teksti testisid Rapla Hooldekeskuse Vahtra Tugikeskuse kliendid ja Vana-Vigala TTK erivajadusega õpilased.